

Na zakończenie zbiorów jesiennych – wina, owoców i oliwek – obchodzono Święto Namiotów (sukkot). Miało ono swoje biblijne uzasadnienie w Kpł 23,43 – „Aby pokolenia wasze wiedziały, że kazałem Izraelitom mieszkać w szałasach. Kiedy wyprowadziłem ich z ziemi egipskiej. Ja jestem Pan Bóg wasz”. Święto zaczynało się 15. dnia miesiąca siódmego i trwało 8 dni. Na te dni Izraelici budowali szałas i w nich mieszkali. Po niewoli ustanowione zostały jeszcze święta Channuka i Purim, które miały biblijne uzasadnienie.

Święto Channuki trwało 8 dni i opierało się na opowiadaniu zawartym w Księdze Machabejskiej o uwolnieniu Izraelitów przez Machabeuszy spod panowania greckiego. Święto Purim opiera się na opowiadaniach Księgi Estery i przypomina uratowanie Izraelitów za czasów króla Artaksesa od zaplanowanego pogromu. Królowa Estera odegrała rolę zbawcy swojego ludu.

W punkcie D. autorka omawia sposób obchodzenia świąt przez Izraelitów. W okresie pierwszej świątyni na czoło wybijały się ofiary krwawe i związane z nimi uczyty ofiarne. Po niewoli akcent przesunięto na słowo Boże głoszone i wyjaśniane ludowi. Miało to miejsce szczególnie w synagogach, które powstały po zburzeniu pierwszej świątyni.

W drugiej części pt. „Nowy Testament” Peter Dschulnigg omawia święta Nowego Testamentu. W punkcie A. omówiono szabat i niedzielę. Ukazano postawę Jezusa wobec szabat w ewangeliiach synoptycznych. Dalej w punktach B., C., D., E. omawia paschę i wielkanoc w Nowym Testamencie oraz święta w opisie Ewangelii Łukaszej i Dziejów Apostolskich, a osobno święta opisane w Ewangelii św. Jana.

Szabat jako dzień wypoczynku i oddania czci Bogu miał również swoje miejsce w Ewangelii. Jezus przemawiał w szabat w synagogach, czynił cuda, co spotykało się ze sprzeciwem faryzeuszy. Pierwotne gminy judeo-chrześcijańskie świętowały niedzielę jako Dzień Pański – dzień zmartwychwstania Chrystusa.

Podjęty przez autorów temat świąt obchodzonych w Starym i Nowym Testamencie, mających na celu oddanie czci Bogu, może posłużyć głębszemu poznaniu i przeżyciu tych świąt przez chrześcijan w dzisiejszym Kościele. Ich obchodzenie i przeżywanie ma swoje uzasadnienie biblijne i lepsze ich poznanie może służyć kształtowaniu aktywnej postawy katolika w nawiązywaniu więzi z Bogiem przez uczestnictwo w nabożeństwach sprawowanych w niedzielę i święta.

Ks. Zdzisław Malecki

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2003, t. 36, z. 1, s. 266–268

Heinz-Josef Fabry, Klaus Scholtissek, DER MESSIAS, Würzburg 2002, 124 s. (Die Neue Echter Bibel-Themen, Bd. 5)

Egzegeci XX w. przeprowadzili sporo badań nad mesjanizmem Nowego Testamentu i stwierdzili jego powiązania z literaturą (tekstami) Starego Testamentu i wczesnego judaizmu. Oczekiwanie mesjańskie jest nie tylko charakterystyczne dla literatury starotestamentalnej, lecz także dla judaizmu i odkrytych tekstów qu-

mrańskich. Analiza tekstów starotestamentalnych i wczesnojudaistycznych dotyczących tego problemu pomoże zrozumieć i wyjaśnić historyczny kontekst religijnych i etycznych oczekiwań na przyjście mesjasza.

Autorzy omawianego tomu starają się wyjaśnić problemy mesjanizmu i oczekiwanego mesjasza. Powiadają, że mesjanizm ma swoje uzasadnienie w doświadczeniach cierpień i prześladowań, ucisku i wyzysku. Wobec takich doświadczeń zrodziły się na płaszczyźnie religijnej i kulturalnej wołania ludzi o uwolnienie i zbawienie.

Określenie „mesjasz” pierwotnie odnosiło się do królewsko-dawidowego wybawcy narodu. W judaizmie i na przestrzeni dziejów zmieniało swoje znaczenie. Dziś oznacza zbawcę o cechach ludzkich i boskich, zesłanego przez Boga i działającego w Jego imieniu. Oczekiwany jest w czasach eschatologicznych i zadaniem jego jest budowanie królestwa Bożego wśród ludzi. Judaizm rozumiał go jako oczekiwanie na potomka Dawida na końcu dziejów.

Książka składa się z dwóch części. Część pierwsza – Stary Testament – zawiera 6 punktów (rozdziałów), w których Josef Fabry omawia najpierw wprowadzające definicje pojęcia mesjasz. W punkcie A. – mesjasz i mesjanizm, B. – terminologia słowa „maśaħ”, co oznacza „pomazać, namaścić”, w religijnym i teologicznym rozumieniu oznacza namaszczenie. Namaszczenia dokonywano na księcia (1 Sm 9,16), na króla (1 Sm 15,1.17) lub na proroka (1 Krl 19,6).

W punkcie C. autor omawia problem fenomenu „namaszczonego” jako punkt wyjścia. Omawia namaszczenie króla, arcykapłana i proroka. W punkcie D. przyjmuje tezę, że oczekiwanie mesjasza w Starym Testamencie miało swoje oparcie w ideologii królewskiej składającej się z idei królestwa Bożego i ziemskiego króla.

Punkt E. omawia oczekiwania na mesjasza we wczesnym judaizmie. Przez „wczesny judaizm” rozumie się judaizm okresu helleńskiego i rzymskiego, czyli okres kończącej się literatury Starego Testamentu i zaczynających się pism Nowego Testamentu.

W punkcie F. omówiono oczekiwania mesjasza wyrażone w literaturze qumrańskiej. Wyraża ona pojęcia i oczekiwania mesjańskie sekty esseńskiej z Qumran w różnych okresach grupy esseńskiej. Różne były ich oczekiwania i wyobrażenia mającego przyjść mesjasza. Miał nim być nauczyciel, mędrzec, kapłan, archanioł Michał lub cała wspólnota.

Część druga – Nowy Testament – której autorem jest Klaus Scholtissek, w punktach A. i B. omówiono takie tematy, jak: wyprowadzenie, znaczenie terminu „namaścić” w różnych tekstach, co jest tłumaczeniem hebrajskiego „maśaħ”. Omówiono różne tytuły Jezusa – Mesjasz, Namaszczonego, Chrystus i różnice treściowe występujące w tych terminach.

W punkcie C. – „Jezus z Nazaretu – pytania historyczne” – omówiono historyczny aspekt osoby Jezusa i Jego działania.

Punkt D. omawia tytuły Jezusa, jakie spotykamy w listach św. Pawła. Soteriologiczną Chrystologię św. Pawła rozwija w charakterystycznej dla Pawła typologii: Adam – Chrystus (1 Kor 15,21–22), por. (Rzym 5,12–21). Zbawcze działanie Boga dokonywało się „przez Jezusa Chrystusa” (1 Kor 8,6; 2 Kor 1,5). Dalej w punkcie F. autor omawia postać Jezusa Mesjasza w świadectwach czterech Ewangelii. Ewangelie, oprócz tytułu „Mesjasz”, używają różnych określeń: „Syn Człowieczy”, „Pan”, „Syn Boży”, „Syn Dawida”, „Król Izraela”, „Słowo”. Porównawszy od Ewangelii św. Marka, przedstawia tytuły Jezusa najbardziej charakterystyczne dla każdej Ewangelii, jak również obraz Jezusa w pozostałych księgach.

gach Nowego Testamentu. W 1 Liście św. Piotra ukazany jest Jezus cierpiący jako Mesjasz. List do Hebrajczyków rozwija ideologię Jezusa-Arcykapłana w perspektywie kultycznej (Hbr 4,10–10,18). Natomiast Apokalipsa św. Jana wydaje się akcentować Jezusa „Baranka zabitego”, „Władcę królów ziemi” (1,5).

Na końcu obaj autorzy dają krótkie podsumowanie dotyczące Mesjasza w świetle tekstów Starego i Nowego Testamentu. Zapowiedzi o mającym przyjść mesjaszu spotykamy już w pismach Starego Testamentu i qumrańskich. Pełny obraz mesjasza dają pisma Nowego Testamentu. Pytanie o mesjasza aktualne jest w pismach zarówno Starego, jak i Nowego Testamentu. Przyznanie się Jezusa do mesjańskiej godności prowadzi nie tylko do tekstów Nowego Testamentu, ale i do świętych Pism Izraela, które dają świadectwa dla przyszłego mesjasza. Czy nią to szczególnie prorocy w swoich orędziach. Mesjańskie wypowiedzi Nowego Testamentu mają swoje analogie w Starego Testamentu i literaturze qumrańskiej.

W Starym i Nowym Testamencie przebiega mesjańska nadzieja zbawienia świata, której dokona Bóg przez swego wysłannika mesjasza, Jezusa Chrystusa – Zbawiciela świata.

Ks. Zdzisław Malecki

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2003, t. 36, z. 1, s. 268–270

Gottfried Vanoni, Brnhard Heininger, DAS REICH GOTTES. PERSPEKTIVEN DES ALTEN UND NEUEN TESTAMENTS, Würzburg 2002, 136 s. (Die Neue Echter Bibel-Themen, Bd. 4)

Pojęcie „królestwo Boże” w Starym Testamencie prawie nie występuje. Tylko jeden raz pojawia się w Mdr 10. Natomiast w Nowym Testamencie (NT) spotykamy je stosunkowo często, bo w zestawieniu „królestwo Boże / królestwo niebieskie” aż 100 razy. Częściej w ST spotykamy określenie – „Jahwe jest Królem”.

Celem pracy, powiada Gottfried Vanoni, autor pierwszej części poświęconej Staremu Testamentowi („Altes Testament”) jest odpowiedź na pytanie, jak rozumiano wyrażenie „Bóg jako król”. Prorok Izajasz daje nam wyraźne określenie Boga: „Albowiem Pan jest naszym sędzią, Pan naszym prawodawcą, Pan naszym królem, On nas zbawi” (Iz 33,22). Ostatnie określenia proroka mówią, że Jahwe jest naszym Królem i On nas zbawi.

W punkcie A. „Thema und Perspektiven” zastanawia się nad definicją „królestwo Boże”.

Punkt B. „Die Wörter” Nowy Testament posługuje się greckim słowem „basileia” i odnosi je do Boga. Hebrajskie określenie występujące w ST to „mal-kut”, „mameluka”. W psalmach występuje określenie „królestwo” (Ps 145,11–13), „królewskie panowanie” (Ps 103,19), „panuje jak król” (Ps 22,29).

Punkt C. „Die Thema-Wörter und der Bibel Israels”. W tym rozdziale autor omawia pojęcie królestwa w tradycji hebrajskiej ST – w Pięcioksięgu, księgach historycznych, pismach i księgach prorockich.